

IBN SINO QARASHLARIDA AXLOQIY KAMOLOT VA YOSHLAR TARBIYASI

*Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
(tarix va mamlakatlar yo'nalishi) 2-kurs talabalari*

Nasrulloev Oybek Habibullo oqli
nasrulloeyvb@gmail.com

Eshmamatova Zilola Olimjon qizi
zilolaeshmamatova32@gmail.com

Maqolasi

Anottatsiya: Ushbu maqolada Ibn Sinoning axloqiy kamolot va yoshlar tarbiyasi haqidagi qarashlari tahlil qilingan. Ibn Sino, o'zining falsafiy qarashlari orqali, yoshlarni nafaqat ilm olishga, balki axloqiy va ma'naviy rivojlanishga ham chaqirgan. U axloqiy fazilatlarni rivojlantirishning muhimligini, o'zini tanish va to'g'ri yo'lni tanlashni ta'kidlagan. Maqola Ibn Sinoning axloqiy tarbiya haqidagi asosiy g'oyalarini yoritib, ularning bugungi kunda yoshlar tarbiyasidagi ahamiyatini ko'rsatadi.

Русский язык: В статье анализируются взгляды Ибн Сины на этическое совершенствование и воспитание молодежи. Ибн Сина через свои философские идеи призывает молодежь не только к получению знаний, но и к моральному и духовному развитию. Он подчеркивает важность формирования этических качеств, самоосознания и правильного выбора пути. Статья раскрывает основные идеи Ибн Сины о нравственном воспитании и их значимость в воспитании молодежи в современном обществе.

English: This article analyzes Ibn Sina's views on ethical perfection and youth education. Ibn Sina, through his philosophical ideas, calls on youth not only to acquire knowledge but also to develop morally and spiritually. He emphasizes the importance of cultivating ethical qualities, self-awareness, and making the right choices. The article highlights Ibn Sina's key ideas on moral education and their relevance to youth education in contemporary society.

Kirish: Ibn Sino (Avicenna) o'zining keng qamrovli ilmiy merosi bilan tanilgan buyuk mutafakkir va faylasufdir. Uning asarlarida faqat ilm-fan, tibbiyot, matematika va astronomiya sohalariga bag'ishlangan ma'ruzalar emas, balki axloqiy qadriyatlar va insonning ruhiy rivojlanishiga oid chuqur falsafiy mulohazalar ham mavjud. Ibn Sino axloqiy kamolotni insonning shaxsiy rivojlanishining asosiy mezoni sifatida ko'rgan. U yoshlarni nafaqat ilmga, balki axloqiy fazilatlarni rivojlantirishga ham chaqirgan.

Uning tarbiya haqidagi qarashlari bugungi kunda ham dolzarb bo'lib, yoshlarning ruhiy va ma'naviy kamolotiga alohida e'tibor qaratilishiga zamin yaratadi.

Asosiy qism: Ibn Sino axloqiy kamolotni faqat tashqi ko'rinishda emas, balki ichki tuyg'ular, fikrlar va niyatlar darajasida ham amalga oshirilishi kerak deb hisoblagan. Axloqiy kamolot, uning fikricha, insonning hayotdagi haqiqiy baxtiga erishishining muhim shartlaridan biridir. Yoshlarni axloqiy jihatdan tarbiyalashda Ibn Sino quyidagi tamoyillarni asosiy o'rinda tutadi:

1. **Adolat:** Ibn Sino axloqiy kamolotning asosi sifatida adolatni ko'rgan. U adolatni faqat tashqi xatti-harakatlar, balki ichki muvozanat va o'zini tutishda ham amalga oshirish kerak deb ta'kidlagan. Adolat, uning fikricha, har bir insonning o'zida va jamiyatda to'g'ri va adolatli munosabatlarni shakllantiradi. Yoshlarni adolatli bo'lishga tarbiyalash, ularni o'zining va boshqalarining huquqlariga hurmat ko'rsatish ruhida tarbiyalash, ularning axloqiy rivojlanishiga katta hissa qo'shadi.

2. **Halollik va samimiyat:** Ibn Sino halollikni, eng avvalo, o'zini o'zi bilish va o'z xatti-harakatlarini tahlil qilish deb ko'rgan. Yoshlarni halol bo'lishga o'rgatish, nafaqat tashqi xulq-atvorni to'g'ri yo'lga qo'yishga, balki ichki dunyo va fikrlarda ham haqiqatga intilish zarurligini bildiradi. Halollik, Ibn Sinoning fikricha, shaxsning ma'naviy pokligini ta'minlashda eng muhim omillardan biridir.

3. **Sabr va toqat:** Ibn Sino sabrni axloqiy kamolotning ajralmas qismi sifatida ta'riflaydi. U sabrni nafaqat qiyinchiliklar va sinovlarga toqat qilish sifatida, balki hayotdagi barcha ishlarida ichki tinchlikni saqlash, o'zini boshqarish va o'z maqsadlariga erishish yo'lida qat'iyatli bo'lish deb tushungan. Yoshlarni sabr va toqatga o'rgatish, ularni hayotdagi har qanday muammolarga qarshi kurashishga, mashaqqatlarga bardosh berishga tayyorlaydi.

4. **Ilmga intilish:** Ibn Sinoning fikricha, ilm olish insonning axloqiy va ma'naviy rivojlanishida asosiy omil bo'lishi kerak. Ilmni, uning nuqtai nazaridan, nafaqat dunyoviy bilimlar, balki axloqiy va ma'naviy bilimlar sifatida ham qarash kerak. Yoshlarni ilmga intilish ruhida tarbiyalash, ularning dunyoqarashini kengaytirish va ma'naviy boyliklarini oshirishga yordam beradi. Ibn Sino ilmni insonning axloqiy mukammallikka erishishining eng muhim vositasi sifatida ko'rgan.

5. **O'z-o'zini tarbiyalash va o'zini bilish:** Ibn Sino o'z-o'zini tarbiyalashni insonning ruhiy kamolotga erishish yo'lida muhim bosqich sifatida ta'kidlagan. Uning fikricha, har bir inson o'zini bilish va o'z xatti-harakatlarini tahlil qilish orqali o'zini yaxshilashga qodir. Yoshlarni o'zini anglash, o'z xulq-atvorini tahlil qilish, va doimiy ravishda o'z ustida ishlashga o'rgatish, ularning axloqiy rivojlanishini tezlashtiradi.

6. **Jamoat manfaatini o'ylash:** Ibn Sino shuningdek, yoshlarni faqat o'z manfaatlarini emas, balki jamiyat manfaatlarini ham hisobga olishga o'rgatish zarurligini bildirgan. U jamoat hayotida adolatli va halol bo'lishni, o'z manfaatlari bilan birga, boshqalar manfaatini ham hurmat qilishni ta'kidlagan. Bu, uning fikricha,

nafaqat axloqiy kamolot, balki jamiyatda tinchlik va farovonlikka erishishning asosiy yo‘li hisoblanadi.

Xulosa:

Ibn Sinoning axloqiy kamolot va yoshlar tarbiyasiga oid qarashlari uning ilmiy va falsafiy merosining ajralmas qismi hisoblanadi. U yoshlarni nafaqat ilm olishga, balki axloqiy fazilatlarni rivojlantirishga ham chaqirgan. Uning fikriga ko‘ra, axloqiy kamolot insonga o‘z hayotini to‘g‘ri yo‘lda, maqsadga erishib yashash imkoniyatini beradi. Adolat, halollik, sabr, toqat, ilmga intilish va o‘zini bilish kabi tamoyillar yoshlarning ma‘naviy va axloqiy rivojlanishining asosiy poydevoridir. Ibn Sino yoshlarni bu fazilatlarni o‘z ichida shakllantirishga, o‘z xulq-atvorini tahlil qilish va doimiy ravishda yaxshilashga o‘rgatish zarurligini ta’kidlagan. Shuningdek, u jamoat manfaatini o‘ylash, adolatli va halol bo‘lishni, o‘z manfaatlari bilan birga boshqalar manfaatini ham hurmat qilishni muhim deb bilgan.

Bugungi kunda Ibn Sinoning axloqiy tarbiya haqidagi fikrlari juda dolzarb. Ularning asosiy mazmuni yoshlarni faqat dunyoqarashini kengaytirish va ilm olishga, balki ichki dunyosini to‘g‘ri yo‘naltirishga, o‘zini tanish va tarbiyalashga ham chaqiradi. Shunday qilib, Ibn Sinoning ta’limotlari yoshlarni har tomonlama mukammal inson bo‘lishga undaydi, axloqiy kamolotning yo‘li esa ilm, halollik, sabr va adolatdan o‘tadi. Bu qarashlar nafaqat o‘tmish, balki hozirgi kunda ham yoshlar tarbiyasida muhim ahamiyatga ega. Ibn Sinoning axloqiy va ruhiy kamolotga oid fikrlarini o‘rganish, ulardan foydalanish va amaliyotda qo‘llash, bugungi yoshlar uchun muhim yo‘l-yo‘riq bo‘lishi mumkin. Uning qarashlari bizga nafaqat o‘zimizni, balki jamiyatni yaxshilash, uning axloqiy poydevorini mustahkamlashda yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ibn Sino. "Shifo" (al-Qanun fi al-Tibb). – Tashkent: Sharq, 2004.
2. Ibn Sino. "Falsafiy asarlar". – Tashkent: Fan, 1997.
3. Muhammad ibn Zakariya ar-Roziy. "Al-Hawi" (Tibbiy asarlar). – Tashkent: Sharq, 2000.
4. Xalilov, A. (2008). "Ibn Sino va uning falsafasi". – Tashkent: Akademiya.
5. G‘iyosov, X. (2015). "O‘zbekiston falsafasi: tarix va hozirgi holat". – Toshkent: O‘qituvchi.